

Eerste resultaten Kolonievogels in 1997

■ *We vinden het tegenwoordig al bijna normaal dat we van vrijwel alle kolonievogels over een aardig beeld van de stand in het afgelopen broedseizoen beschikken, voordat het nieuwe seizoen van start gaat. Van enkele soorten weten we zelfs al het precieze aantal. Nog maar enkele jaren geleden konden we hiervan alleen maar dromen. Met het tellen en doorgeven van het aantal paren per kolonie is het ontegenzeggelijk de goede kant op gegaan. Terugkoppeling van resultaten naar de tellers heeft hiertoe waarschijnlijk bijgedragen en wellicht ook de nieuwe telformulieren en handleiding (in 1996). Complimenten voor de kolonietellers en de districtscoördinatoren zijn hier op hun plaats! Maar.... we hebben nog één wens: Lever de telgegevens snel, direct na de telling in bij uw DC. Bij de Blauwe Reiger en Roek kan dat al in mei. Wacht niet "tot na de pruimentijd". Bij de uitwerking van gegevens bepaalt zoals gewoonlijk de grootste "slak" de totale snelheid waarop het eindtotaal geproduceerd kan worden.*

Van een aantal soorten kan al een redelijk tot compleet beeld van de situatie in 1997 gegeven worden. Wel hebben sommige hieronder genoemde getallen nog een voorlopig karakter.

Aalscholver

In 1997 zijn ongeveer 17.000 paren geteld. Diverse grote kolonies liepen in aantal terug, zoals de Oostvaardersplassen, Wanneperveen en Oostvoorne, terwijl in de kleinere kolonies toename troef was (o.a. Vlieland, Delft en Ventjagersplaat). Na de topjaren 1992-93 met ruim 20.000 paren viel de stand terug naar 14.000 tot 18.500 paren. De Aalscholver wordt in visserskringen (mede) verantwoordelijk gehouden voor afname van de visstand. Inmiddels is wel duidelijk geworden dat de relatie Aalscholver-visstand niet zo simpel ligt. Dankzij het gedegen telmateriaal vormt het onderdeel aantalsontwikkeling van de populatie tenminste geen onderwerp van discussie.

Blauwe Reiger

In 1996 was de stand na een strenge winter met ongeveer 30% teruggelopen en we waren dan ook benieuwd hoe de reiger het er na een tweede koude winter had afgebracht. Het beeld blijkt niet eenduidig. In Noord-Holland, West-Overijssel en Oost-Brabant bleef de stand ongeveer gelijk en in Limburg werd zelfs 13% toename gemeld. In de meeste gebieden elders werd een afname van ongeveer 10% vastgesteld, op de Veluwe en in de Achterhoek zelfs 30%. De populatie zal in 1997 tussen de 8000 en 9000 paren hebben omvat. Het zal

nog wel enige jaren duren voordat de Blauwe Reiger weer terug is op de stand van voor de strenge winters. De eerste zachte winter hebben we inmiddels al achter de kiezen.

Lepelaar

In 1997 nam de lepelaarstand maar liefst met 25% toe tot 1126 paren, het

hoogste aantal sinds mensenheugenis. Net als in 1996 waren er weer enkele nieuwe vestigingen, onder andere bij Enkhuizen, Delft, in het Krammer-Volkerakmeeren bij Nieuwkoop. Zo'n 625 paren huisden in het Waddengebied.

Zwartkopmeeuw

Deze mediterrane meeuw boert goed in Nederland. Het leeuwendeel van de paren, ongeveer 350, is zoals gebruikelijk in het Deltagebied gevonden, elders nog 25-30. Zo'n aantal is nog nooit eerder in ons land vastgesteld. Nieuwe broedplaatsen waren onder andere De Krim Ov (4 paren), Balgzand NH en bij Schellinkhout NH.

Overige meeuwen

Van deze soorten beschikken we nog niet over gedetailleerde gegevens, maar de ontvangen informatie sluit wel aan bij hetgeen we in voorbije jaren te weten zijn gekomen.

In gebieden waar een volledige vergelijking van het cijfermateriaal met 1996 mogelijk is, wordt bij de Kokmeeuw (flinke) afname gemeld. Dit is het geval in Friesland, Drenthe, Twen-

Aandacht voor de Kokmeeuw

Het gaat niet best met de Kokmeeuw in Nederland. De broedvogelaantallen lopen al jaren achteruit en de overwinterende populatie vertoont eveneens een afname. Ook buiten Nederland zijn vergelijkbare geluiden te horen. Een sterke afname van de broedvogelpopulatie is o.a. uit Zweden en Estland bekend.

Tot nu toe is het onduidelijk wat de oorzaak is van deze malaise. Er bestaat evenwel de indruk dat de broedresultaten op zijn minst lokaal slecht zijn. Zo was het broedsucces in een in 1995 door Rob Bijlsma in ZW-Drenthe gevolgd kleine kolonie Kokmeeuwen vrijwel nihil (Drentse Vogels 8: 56-62). Om te zien of slechte broedresultaten inderdaad een probleem vormen, is in 1997 een werkgroepje aan de slag gegaan in verschillende kolonies. Op Griend, in de Ooijpolder (Gld), te Ellewoutsdijk (Zld), Dorplein-Budel (NBr), bij Delfzijl en in de Julianapolder aan de Groninger Noordkust zijn de broedresultaten in 1997 gevolgd. In enkele kolonies werden *enclosures* geplaatst, waarmee het broedsucces nauwkeurig kan worden bepaald (zie ook het verhaal van Ben Koks en Peter de Boer in de vorige SOVON-Nieuws). In de andere kolonies zijn nesten gemerkt en gevolgd.

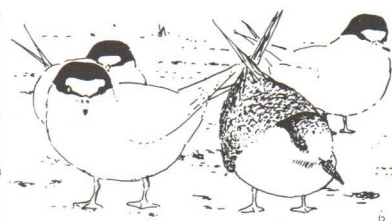
De resultaten op Griend waren goed (1,36 uitvliegend jong per nest), die in de Julianapolder matig (0,48 jong/nest). De resultaten in de overige kolonies waren bedroevend slecht, en in verschillende kolonies kwam niet één jong groot. Daarbij moet worden aangetekend dat de kolonie te Ellewoutsdijk wegspoelde, waarna de vogels opnieuw en nu succesvol tot broeden overgingen; de onderzoekers waren echter niet in de gelegenheid deze nieuwe poging in detail te volgen. De gevolgde nesten bij Dorplein-Budel vormden onderdeel van een volledig mislukte sub-kolonie. De hoofdkolonie daarentegen zou succesvol geweest zijn.

Een overwegend negatief beeld derhalve, en een bevestiging van de problemen die Kokmeeuwen in de broedtijd schijnen te hebben. In verschillende kolonies werden aanzienlijke aantallen jongen geboren die echter allemaal kort na het uitkomen stierven, mogelijk door voedseltekort.

Alle reden dus om in 1998 opnieuw aandacht te schenken aan Kokmeeuwen. De leden van genoemde werkgroep gaan op dezelfde wijze als voorgaand jaar verschillende kolonies op de voet volgen. Wellicht voelen ook anderen zich geroepen om een bijdrage te leveren. Serieus geïnteresseerden worden verzocht contact op te nemen met Frank Majoor op het SOVON-kantoor.

te, Utrecht, Gelderland, Zeeland, Noord-Brabant en in het Wadden- en Deltagebied. De Stormmeeuw blijft in Noord-Holland afnemen en is in de Delta stabiel. Van de Zilvermeeuw komen uit alle kuststreken meldingen van (verdere) afname en van de Kleine Mantelmeeuw vernemen we het tegenovergestelde.

Dwergster (Jos Zwarts)

Sterns

De ontvangen gegevens van Visdief en Noordse Stern laten nog geen conclusies toe.

Van de Grote Stern werden ruim 11.000 paren geteld, iets meer dan in 1996. Voor het tweede achtereenvolgende jaar was er een afname op Griend (5000 paren), maar een forse uitbreiding op Schiermonnikoog (1000 paren). In de Grevelingen ging het om bijna 3000 paren en in de Westerschelde om 2000.

Het aantal Dwergstern-paren was niet onder de maat, met bijvoorbeeld 85 op Rottummerplaat, c. 100 op Texel en 110 in de Westerschelde. De broedresultaten schijnen pover geweest te zijn.

In Groningen, Drenthe en Brabant is de Zwarte Stern waarschijnlijk binnen enkele jaren van het toneel verdwenen. In Drenthe bijv. werden ternauwernood nog 20 paren gevonden. In Friesland (dieptepunt met 139 paren), de Weerribben en langs de grote rivieren was het huilen met de pet op. Utrecht en Zuid-Holland konden er nog mee door.

Oeverzwaluw (Guido van Leeuwen)

Oeverzwaluw

1997 was een goed jaar voor deze "zandzwaluw", aldus Herman Leys, die ons zijn uitgewerkte informatie ter beschikking stelde. Er zijn 17.630 nesten geteld. Rekening houdend met niet-getelde gebieden of nog niet ontvangen gegevens komt het landelijk totaal uit op ongeveer 18.700 nesten. Dat zijn er 5% meer dan in 1996. Dit totaal is ongekend hoog en begint in

de buurt te komen van het hoogst bekende totaal uit de jaren zestig. Het aantal kolonies was iets hoger dan in 1996 (255 resp. 226), hetgeen werd veroorzaakt door toename van zowel zeer kleine (1-10 nesten) en grote kolonies (>200 nesten). Grote kolonies herbergen c. 70% van de populatie. De gemiddelde koloniegrootte kwam met 69,8 nesten in 1997 hoger uit dan de in 1996 (62,6).

Huiszwaluw

Het verhaal van de Huiszwaluw is minder opgewekt. Volgens Herman Leys werden in 1997 gegevens ontvangen van 23.957 nesten in 1057 kwartblokken. Uitgaande van 805 monitoringblokken werd een landelijke afname van 4% becijferd. Per regio zijn er verschillen. In Groningen, Friesland, Utrecht en delen van Zuid-Holland is sprake van toename, in Zeeland, Brabant en Limburg is afname troef. Dergelijke verschillen traden ook vorig jaar op. Sinds 1989 is de Huiszwaluw-populatie in Nederland met c. 25% teruggelopen.

Huis- en oeverzwaluwtellers kunnen in april weer het verslag van Herman Leys met veel uitgewerkte details tegemoet zien.

Roek

De sterke groei van de laatste jaren lijkt er een beetje uit. In de provincies Friesland, Drenthe, Overijssel, Utrecht en Gelderland is er ten opzichte van 1996 sprake van stabilisatie, of hooguit een lichte aantalsverandering. Alleen in Noord-Brabant en Limburg overheerst toename (ongeveer 10%). Op sommige plaatsen wordt bestrijding overwogen in verband met "schrikbarende toename, lawaaioverlast of schade". In Drenthe zijn in sommige regio's, mede als gevolg van verstoring van bestaande grote kolonies, vele nieuwe vestigingen ontstaan. Met fatsoenlijke telresultaten in de hand kan in dit soort gevallen vaak tot een goed overwogen oordeel worden gekomen.

U weet het: voor telformulieren, kaarten, kolonienummers en dergelijke kunt u terecht bij de LSB-districtscoördinator (zie achterzijde van dit nummer). Maak hem blij door na het tellen de resultaten zo snel mogelijk in te leveren! En nu weer als de wiede-weerga naar buiten en achter kolonievogels en ander gevederte aan!

— Arend van Dijk & Fred Hastings

Atlas en monitoring: gaat dat samen?

De nieuwe broedvogel-atlas maakt een voortvarende start te (zie elders in dit nummer). Tegelijkertijd worden medewerkers aan de monitoringprojecten opgeroepen om toch vooral door te gaan met hun werk. Bijt dat elkaar niet?

Dat valt reuze mee. Gezien de reacties van waarnemers die we tot nu toe gesproken hebben, zijn veel medewerkers aan de monitoringprojecten goed op de hoogte van de nieuwe atlas en zijn ze tevens doordrongen van de noodzaak om met hun tellingen door te gaan. Veel waarnemers zien best kans om naast hun vaste bijdrage aan de monitoringprojecten ook medewerking aan de nieuwe atlas te geven, bijv. door het atlasblok van hun vaste telgebied te onderzoeken. Sommigen hebben te kennen gegeven het allemaal te veel van het goede te vinden en zich te beperken tot hun bijdrage aan de monitoringprojecten. Uiteraard een keus die te respecteren is. Even voor alle duidelijkheid een paar dingen op een rij.

- De informatie over kolonievogels die via het LSB binnenkomt, vormt de basis van de verspreidingskaarten van deze soorten in de nieuwe atlas. De in het LSB ontvangen kolonievogelgegevens worden aan de Atlas-DC ter beschikking gesteld. We verwachten dat van de meeste soorten vrijwel alle (belangrijke) kolonies al door LSB-tellers bezocht worden, net als in voorgaande jaren het geval was. Dit is ook de reden waarom de kolonievogels door de atlasmedewerkers niet geteld hoeven te worden, dat zou immers dubbel werk zijn. Natuurlijk is het mogelijk dat nog onbekende of nieuwe kolonies ontdekt zullen worden door atlasmedewerkers. Daarom worden alle door atlasmedewerkers doorgegeven kolonievogels ook aan de LSB-DC gestuurd, om te controleren of de kolonie al bekend is. Is dit niet het geval, dan kan actie ondernomen worden om de kolonie (in een volgend jaar) geteld te krijgen.
- De via het LSB binnenkomende informatie over zeldzame soorten zal gemiddeld genomen minder compleet zijn dan bij kolonievogels het geval is. Naar verwachting zullen de atlasmedewerkers hier nog belangrijke aanvullingen op weten te vinden. Uiteraard worden beide informatiestromen aan elkaar gekoppeld, iets waarvan zowel de atlas als het LSB zullen profiteren.
- Het BMP loopt in de atlasjaren gewoon door, en hopelijk op hetzelfde hoge niveau als de laatste jaren het geval was. De BMP-gegevens worden ter beschikking gesteld van de Atlas-DC, die dan kan controleren of er nog aanvullingen in zitten voor de soortenlijst op atlasblok-niveau.